

Nikolay Vasilyeviç Gogol'ün Palto ve Yaşar Kemal'in Beyaz Pantolon Eserlerinde Yoksulluk ve Umut Teması

The Theme of Poverty and Hope in Nikolai Vasilievich Gogol's The Overcoat and Yaşar Kemal's The White Trousers

Beyza ALTAY*

Öne Çıkanlar:

- İki farklı dönem ve kültürün eserleri yoksulluk ve umut teması çerçevesinde buluşmaktadır.
- Kahramanların hayallerinde sahip olmayı arzu ettikleri birer giysi vardır.
- Eserler, yoksulluğun içindeki insanüstü çabayı gözler önüne sermektedir.
- Karşılaştırmalı edebiyat yöntemi kullanılarak yapılmış bu çalışma özgün bir araştırma niteliği taşımaktadır.
- Yoksulluk ve umut kavramları evrensel insani olgular olarak ele alınmıştır.

Öz: Bu makalede, 19. yüzyıl Rus edebiyatının önemli yazarlarından Nikolay Vasilyeviç Gogol'ün *Palto* adlı eseri ile 20. yüzyıl Türk edebiyatının güçlü yazarlarından Yaşar Kemal'in *Beyaz Pantolon* adlı öyküsü, yoksulluk ve umut temaları çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Yapılan kapsamlı literatür taraması sonucunda, söz konusu iki eseri bu ve benzeri bağlamda ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmaması, araştırmanın özgünlüğünü ve akademik katkısını ortaya koymaktadır. Her iki eser de, bir giysiye sahip olabilmek için insanüstü çaba ve büyük bir özveri sergileyen kahramanların hikâyesini ele almaktadır. Gogol'ün eserinde bir palto, Kemal'in öyküsünde ise beyaz bir pantolon, karakterlerin hayallerini süsleyen birer nesne olarak karşımıza çıkmaktadır. Hikâyelerin geçtiği coğrafi konum, iklim ve kahramanlarının yaş, sosyal statüleri gibi farklılıklar olsa da, verdikleri duygusal mücadele ve umuda sarılış biçimleri açısından önemli benzerlikler taşımaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında yoksulluk ve umudun yerel olgular değil, evrensel olgular olduğu gerçeği tartışılmaktadır. İncelenen literatürün de elde edilen verilerle uyum içinde olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nikolay Vasilyeviç Gogol, Yaşar Kemal, *Palto*, *Beyaz Pantolon*, yoksulluk, umut

Highlights:

- Themes of poverty and hope intersect across two distinct literary and cultural settings.
- Clothing symbolizes the characters' dreams and inner emotional journeys.
- Both texts highlight hope as a driver of extraordinary human effort.
- The study offers an original contribution to comparative literary scholarship.
- Poverty and hope are explored as universal human experiences.

Abstract: This article presents a comparative analysis of *The Overcoat* by Nikolai Vasilyevich Gogol, one of the prominent authors of 19th-century Russian literature, and *The White Trousers* by Yaşar Kemal, a distinguished figure in 20th-century Turkish literature, focusing on the themes of poverty and hope. A comprehensive literature review revealed that no prior study has examined these two works within this

* Dr., İstanbul Beykent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Rusça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İstanbul, beyzaaltay@beykent.edu.tr ORCID: 0000-0002-6618-7336

thematic framework, highlighting the originality and scholarly contribution of this research. Both works center on the stories of individuals who display great self-sacrifice and extraordinary effort in their quest to obtain a piece of clothing. In Gogol's narrative, it is an overcoat; in Kemal's, a pair of white trousers—both garments become symbolic representations of the protagonists' dreams. Although the characters differ in terms of age, social status, geographic location, and climate, the emotional struggles they experience and the ways in which they cling to hope reveal striking similarities. In this context, the study emphasizes that poverty and hope are not confined to a specific society or historical period but are instead universal phenomena intrinsic to the human condition. As supported by the reviewed literature, the findings of this study align with existing academic perspectives and are thus validated.

Keywords: Nikolai Vasilievich Gogol, Yaşar Kemal, *The Overcoat*, *The White Trousers*, poverty, hope

Summary: This study offers a comparative literary analysis of two prominent works from distinct cultural and historical backgrounds: *The Overcoat* (1842) by Nikolai Vasilyevich Gogol, a foundational figure in 19th-century Russian literature, and *The White Trousers* (1952) by Yaşar Kemal, one of the most influential writers in 20th-century Turkish literature. The primary focus of this analysis is the thematic portrayal of poverty and hope, two fundamental human experiences that transcend national and temporal boundaries. These themes are explored through the stories of two socially marginalized characters—Akaki Akakievich Bashmachkin and Mustafa—whose narratives are rooted in different worlds yet echo with striking similarities.

Despite differences in age, geography, social environment, and historical context, both protagonists are united in their intense emotional investment in acquiring a symbolic item of clothing: an overcoat and a pair of white trousers, respectively. These garments are not merely functional objects; rather, they represent dignity, identity, and a sense of belonging. For both Akaki and Mustafa, possessing these items becomes a life-defining goal—one that offers the hope of being seen, respected, and valued in a world that has otherwise rendered them invisible.

A comprehensive review of the existing literature reveals a gap in comparative studies focusing specifically on these two works through the shared lens of poverty and hope. While both texts have been individually examined in various scholarly contexts, their thematic convergence has rarely been addressed in juxtaposition. This absence underscores the originality and academic contribution of the present study, which situates the two narratives within a broader discourse of social exclusion, emotional resilience, and psychological survival.

In Gogol's tale, Akaki is portrayed as a low-level bureaucrat in St. Petersburg whose monotonous and isolated existence gains meaning only through his dream of owning a new overcoat. The coat becomes a symbol of personal transformation and social recognition. However, once the coat is stolen and no one offers help or empathy, Akaki's despair culminates in his death—a tragic commentary on the indifference of the bureaucratic system and society at large. In contrast, Kemal's protagonist Mustafa is a young apprentice in the rural Çukurova region, laboring under grueling conditions at a brickyard to earn enough money for a pair of white trousers. Though he too faces humiliation and hardship, Mustafa's story takes a more optimistic turn: he is ultimately supported by a compassionate employer and succeeds in his quest, signaling hope and human solidarity.

The analysis also engages with sociological theories of poverty and social marginalization, particularly those of Georg Simmel, to underscore how economic deprivation influences individuals' psychological well-being and social standing. Furthermore, psychological theories of hope developed by Snyder, Emmons, and Lazarus are employed to explain how the protagonists' motivation, agency, and goal-oriented behavior serve as coping mechanisms that sustain them in the face of adversity.

In conclusion, although *The Overcoat* ends in despair and *The White Trousers* concludes with a sense of fulfillment, both texts depict poverty not merely as a material condition but as an emotional and existential struggle. Through their respective journeys, Akaki and Mustafa embody the universal human need for recognition, self-worth, and hope. By analyzing these stories side by side, the study contributes to a deeper understanding of how literature from diverse cultural traditions reflects and articulates the shared conditions of human life—deprivation, resilience, aspiration, and the enduring power of hope.

Giriş

Çalışmada 19. yy. Rus Edebiyatından Nikolay Vasilyeviç Gogol'ün Palto (Gogol) ve 20. yy. Türk Edebiyatından Yaşar Kemal'in Beyaz Pantolon (Kemal) adlı eserlerinde yoksulluk ve umut teması incelenmiştir. Çağının önemli ve değerli yazarları tarafından insana ait umut ve yoksulluk olguları etkin bir şekilde işlendiği için önemli bir konudur. Bu makale farklı kültür, farklı çağ, farklı coğrafyalara ait yazarların aynı olguları işleyiş biçimini anlatması bakımından önemlidir. Yazarlara ait iki eser incelenmiş ve karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Yoksul sözcüğü Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre geçinmekte çok sıkıntı çeken, geçimini güçlükle sağlayan (kimse, toplum, ülke); yoksuz, yokluklu, çulsuz, varlıksız, varyetsiz, yok yoksul, fakir, fukara, beş parasız, parasız, sersefil, zengin, varısl karşıtı; mecaz olarak ise istenilen nitelikte ve özellikte olmayan bir biçimde anlamlarına gelmektedir. Yoksulluk ise yoksul olma durumu; fakirlik, fukaralık, beş parasızlık, yokluk, yoksuzluk, varyetsizlik, sefillik, sefalet, fakr, meskenet anlamlarına gelmektedir. Umut sözcüğü ummaktan doğan duygu, ümit olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, n.d.) Yoksulluk, bireyleri hem bireysel hem de sosyolojik açıdan etkilemektedir. Sosyoloji alanında farklı inceleme yaklaşımlarıyla önemli bir kişi olarak anılan, toplumsal tipleri analiz eden George Simmel (2015, 162) yoksulların diğer vatandaşlarla aynı haklara sahip olmasına karşın toplumun hem içinde hem de dışında olduğunu ifade etmektedir. Yine Simmel'e göre yoksul, toplumsal kaostan en çok zarar gören kesimdir (Keskin & Çelikel, 2023, 460). Yoksullukla birlikte yoksulluğun bir sonucu olan sosyal dışlanma kavramı da varlığını yoksulluk kavramıyla birlikte sürdürmektedir. AB komisyonu sosyal dışlanma kavramını bireylerin topluma katılmada, kaynaklara erişimde güçlük, yaşam standartlarında ve kalitesinde düşüklük olarak tanımlar (Popay *et al.* 2008, 143). Şenses'e (2017, 186) göre ise sosyal dışlanma toplumun geri kalan tüm kesimlerinden farklı, bozuk davranışları ve sosyal izolasyonu beraberinde getirir. Yoksul bireyler şiddeti her ne kadar bulunulan coğrafyaya göre değişse de sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanda hak ve fırsat eşitliğine sahip olmamakla birlikte sosyal dışlanma yaşamaktadırlar (Berkman & Kumaş 2021, 8). Birçok yazar yoksullukla ilgili görüşlerini eserlerinde belirtmiştir. Dostoyevski (2023, 111) yoksul insanın paçavradan kötü olduğunu, kimseden saygı görmediğini söylerken, Orwell (2019, 11) Hayvan Çiftliği eserinde kısacık ömrümüzün yoksulluk ve çalışma içinde geçtiğini dile getirmiştir. Schopenhauer (2022, 45) yoksulluğun yalnız sıkıntıya değil, aşağılanmaya da neden olduğunu belirtmiştir. Fakat tüm bu olumsuzluklara karşın yoksul birey umut kavramından uzak değildir. Umut kavramıyla ilgilenen çok sayıda araştırmacı vardır ve umut kavramı çeşitli kuramcılar tarafından farklı yöntem ve anlayışla ele alınmış bir kavramdır. Snyder (2002, 254) umut kavramının üç boyuttan oluştuğunu, ilkin bireyin kendisi için önemli ve değerli bir amaca sahip olması, sonrasında bu amaca yönelik planlar geliştirmesi ve son olarak da planlarını gerçekleştirme motivasyonuna sahip olması gerektiğini ifade eder. Umut kişinin hayata bakışını derinden etkileyen bir kavramdır. Bireyleri yapacakları işlerde destekleyen duygunun umut olduğu ifade edilmektedir (Emmons, 1986, 1059). Lazarus'a (1993, 8) göre ise umut belirli bir duruma dair olumlu sonuç beklentisidir. Umut olgusuna sahip kişiler amaçları doğrultusunda hareket etme motivasyonuna sahip olabilirler, bunu devam ettirebilir ve karşılarına çıkan engellerle baş edebilirler ve eğer bu umudun düzeyi yüksekse kişiler karşılarına çıkan engellerde çeşitli alternatif yollar geliştirebilmektedir (Çankaya & Canbulat, 2017, 14). Bununla birlikte çoğu bilimsel araştırma cinsiyet ile umut düzeyinin bağlantılı olmadığı bilgisini vermektedir. Umut düzeyi yüksek bireyler daha mücadeleci, başarı odaklı ve olumlu duygular içindedir (Horton & Wallander, 2001, 388). Umuda sahip bireyler umutsuz bireylere göre karşılaştıkları zorluklarla daha kolay baş edebilme yetisine sahiptirler (Snyder 2002, 249). Birey ne kadar umutlu olursa hedeflerine ulaşma olasılığı o kadar artar (Gravlee 2000, 462). Çok sayıda ünlü şair ve yazar eserlerinde umut konusunu işlemiştir. García Márquez (2019, 49) umudun insanı ayakta tuttuğunu söylerken, Süreya (2015, 11) *Hayat kısa, kuşlar uçuyor* dizeleriyle umutsuzluğun içinde umut olduğunu dile getirmiştir. Hugo (2012, 312) umudun, uykusunda bile mutluluğun kapını çalan bir düşünce olduğunu ifade ederken, Steinbeck (2020, 204) insanın yüreğinde umut varsa yıkılmayacağını dile getirmiştir. Coelho (2019, 45) ise insanın kalbinde umut olduğu sürece her şeyin mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında yoksulluk kişi için hem bireysel hem de sosyolojik açıdan ne kadar zorlayıcı olsa da umut onu ayakta tutan önemli bir unsur olarak düşünülebilir. Çok sayıda şair ve yazar yoksulluk ve umut kavramlarını ele almıştır. Bu konular geçmişten günümüze hem sosyal, hem edebi anlamda işlenmiş ve işlenmeye devam edecektir. Çünkü bunlar insana ait olgulardır. Her ne kadar yoksulluk kişiyi maddi, manevi olarak zorlasa da umut onu ayakta tutan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Palto

Hikâyemizin kahramanı Akaki Akakiyeviç Başmaçkin işine aşık, görevi yazıları temize çekmek olan, iş arkadaşları arasında saygı görmeyen, alay edilen, kendine özenmeyen, yıllık 400 ruble gibi az bir geliri olan bir devlet memurudur. Asosyal ve işkolik bir kişiliktir. Petersburg'un meşhur ayazında Akaki Akakiyeviç artık sırtının çok üşüdüğünü hisseder, memurların kendi arasında *sabahlık* diye isim taktıkları yama yapmaktan artık yakası kalmayan paltosunu terzi Petroviç'e yamalatmaya götürür. Fakat terzi Petroviç'in ters tarafına denk gelir ve yeni bir palto dikilmesi gerektiğini öğrenir. Akaki Akakiyeviç'in kalbi duracak gibi olur.

Yazar kahramanın duygularını bize şöyle aktarıyor:

Yeni bir palto mu? diye sordu, hala yaşadıklarının bir kabustan ibaret olduğunu sanarak, bunun için yeterli param yok ki benim.

Yeni bir paltonun kaç yapabileceğini öğrenince,

Bir palto için yüz elli ruble mi! diye çılgık attı. Belki de ömründe ilk kez böyle haykırmıştı, çünkü hep sakın bir tonda konuşurdu.

Petroviç paltoyu onarmanın mümkün olmadığını söylediğinde Akaki Akakiyeviç onun yanından bitik bir halde çıktı.

Dışarı çıktığında hayret ve umutsuzluk içinde kendi kendine konuşarak gideceği yönün tam tersi istikametinde kendini kaybetmiş gibi yürümeye başlamıştı. Yürürken bir adama çarpmıştı, inşaat halindeki bir binadan başına bir kova kireç dökülmüştü fakat Akaki Akakiyeviç bunların hiçbirini fark etmemiş, ancak bir bekçiye çarptığında bekçinin kendisini azarlamasıyla biraz kendine gelebilmişti. Terzi Petroviç'i içinde kalan küçük bir umutla bir kez daha ziyaret edip ikna çabaları boşa çıkınca ne yapması gerektiğini düşündü. Paranın yarısını kumbarasından elde etti fakat geri kalan meblağ için bir yıl boyunca gündelik masraflarından kısması gerektiğine karar verdi: Akşamları çay içmeyecekti, mum yakmayacaktı, çizmelerinin tabanları çabuk aşınmasın diye hafif ve dikkatli adımlar atacak hatta taşların ve kaldırımların üzerinden parmaklarının ucunda geçecekti, giysileri eskimesin diye mümkün olduğunca seyrek verecekti onları yıkmaya ve eve gelir gelmez kalın kumaştan yıllardır bir türlü eskimeyen sabahlığını giyecekti yalnızca. Bütün bunlara alışmak başlangıçta zor olsa da akşamları yemek yememeye bile alışmıştı, yeni paltosuna kavuşacağı günün hayali onu ayakta tutuyordu. İkramiyesine de zam gelince birkaç aylık yarı aç yarı tok geçen zamandan sonra terzi Petroviç paltosunu getirmişti. O gün işe yeni paltosuyla gitmişti. Arkadaşları hemen etrafını sarmış, kendisini tebrik etmiş ve bunu kutlamak için onu eğlenceye davet etmişlerdi. Akaki Akakiyeviç hiç gitmek istemese de ayıp olacağını söyledikleri için gitmek zorunda hissetmişti kendisini. Gideceği yer oldukça uzaktı. Arkadaşlarının ısrarı üzerine yemeğe de kalan Akaki Akakiyeviç iki kadeh de şampanya içtikten sonra saat on ikide evine gitmek üzere yola çıkmıştı. Uzunca bir süre yürümüş, ışıklı sokaklardan تنها sokaklara varmıştı. Ve ne yazık ki iki kişi onu döverek paltosunu çalmıştı. Ertesi gün karakola gitse de bir sonuç elde edememişti. İş arkadaşları eserde belirtilmeyen daha önemli bir kişiye gitse daha iyi olacağını söyleyince Akaki Akakiyeviç hemen bu tavsiyeye uymuş fakat bu önemli kişinin yanındaki arkadaşına caka satmak için onu azarlaması ve kovması nedeniyle kendini kaybeden Akaki Akakiyeviç Petersburg tipisi altında saatlerce yürüyünce hastalanmıştı. Doktor, ev sahibesine onun iki gün içinde öleceğini belirterek şöyle demişti:

Siz de zaman kaybetmeyin, çamdan tabut ısmarlayın, meşe tabut ona pahalı gelir.

2. Beyaz Pantolon

Hikâyemizin kahramanı Mustafa karşımıza ayakkabı dükkanında çalışan bir çocuk olarak çıkmaktadır. O gün dükkana ustasının zengin arkadaşı Hasan Bey gelmişti. Üç gün üç gece tuğla ocağında çalıştırmak için Mustafa'yı istemişti. Gündeliği bir buçuk liraydı. Hasan bey, Mustafa'nın yalnızca Cumali'ye yardım edeceğini, Cumali'nin iyi bir adam olduğunu söylemişti. Mustafa'nın hesaplarına göre ustasının verdiği parayla yazlık ayakkabı ve sütbeyaz pantolon alması mümkün değildi. Bu nedenle Hasan Bey'in teklifi ona çok cazip gelmişti. Hemen hayal kurmaya başlamıştı.

Yaşar Kemal, Mustafa'nın hayalini şöyle dile getiriyor:

Ellerini iyice yıkarsın, ama iyice, sabunla. Sonra beyaz keten ayakkabıyı kağıdından usulca çıkarırsın. Ayaklarını da yıkarsın iyice gıcır gıcır, sonra geçirirsin ayağına.

Çoraplar da bembeyaz. Pantolona hiç el dokundurmamalı. Sakız gibi pantolon çabuk lekelenir.

Erkenden tuğla ocağına giden Mustafa'nın *Beyaz pantolonun sevinci ve üç gece uykusuz çalışmanın korkusu* içinde içi ürperiyordu. Öğlene doğru gelen Cumali iri yarı bir adamdı, Mustafa'yı görünce kızmış, küfretmiş, bu işi yapamayacağını söylemişti. Mustafa ne yapıp edip Cumali'yi ikna etmişti. Fakat Cumali sürekli uyuyor, Mustafa sürekli çalışıyordu. Artık sabaha doğru uykusu gelen Mustafa biraz uyurken kontrol etmeye gelen Hasan Bey onu uyurken görmüştü. Mustafa uyanınca hemen çalışmaya başlamıştı. İlk günü atlattığı için sevinecek olmuş ama daha önünde iki gün olduğunu düşünüp umutsuzluğa kapılmıştı.

İşte böyle, hep Mustafa çalıştı. Yoruldu, öldü bitti, canını dişine takıp çalıştı. Cumali ağır, hantal, domuzuna uyudu uyandı. "Yoruldun mu?" diye sordu. Ateş önünde pişen çocuk boynunu büktü, karşılık vermedi.

Artık son geceydi.

Gayrı kolları da tutmaz olmuştu. Dışarı çıkan yalımdan öğreniyordu. Artık serinlemek için karşı tümseğe kadar koşacak hali de kalmamıştı. Şimdi ne yapıyordu? Çalıyı getirip ocağa atınca ağız aşağı toprağa kapanıyordu. Gece toprağı serindi. Yatınca da bir türlü kalkamıyordu. Başını önüne düşüyor, uyukluyor, sonra birden var gücünü toplayıp fırlıyordu.

Mustafa bir an bile çalınsız kalmaması gereken ocağın başında böyle canla başla çalışıyordu. Ama küçük bedeni daha fazla dayanamadı ve Mustafa düşüp bayıldı. Ertesi gün Hasan bey ona,

Yahu Mustafa, biz seni buraya uyuyasın diye mi göndermiştik? dedi.

Aradan günler geçmesine karşın Hasan Beyden hiç ses çıkmamıştı. Sonunda ustası ona söylemiş ama Hasan Bey Mustafa'nın hiç çalışmadığını hep uyuduğunu söyleyerek bir gün parası vermişti. Mustafa bunu duyunca, *Vallahi usta her gece...* deyip kalmış, gerisini söyleyememişti. Lafı boğazında düğümlenmişti. Uzun bir sessizlikten sonra ustası artık onun iyice yetiştiğini söyleyerek haftalığına zam yapmıştı. Mustafa bu sayede hayalini kurduğu beyaz pantolon ve beyaz ayakkabıya kavuştu.

4. Metodoloji

Çalışmada farklı coğrafyalarda yaşamış iki farklı ünlü yazarın aynı tematiğe sahip eserleri karşılaştırmalı yöntemle incelenmiştir. Her iki eserde de bulunan yoksulluk ve umut temaları hikâyelerdeki kahramanların içindeki bulundukları durumlar ve hissettikleri duygular çerçevesinde karşılaştırılmıştır.

5. Tartışma

Her iki eserde de kahramanlarımız bir giysi almak için fakirlik içinde umutla mücadele vermektedir. Palto eserinde Akaki Akakiyeviç Başmaçkin yeni bir palto alabilmek için deyimi yerindeyse aç susuz günler geçirirken, Beyaz Pantolon eserinde Mustafa tuğla ocağında anlayışsız ve bencil bir adam olan Cumali'nin yanında ateş başında üç gün zorlu bir mücadele vermiştir. Kahramanlarımıza bu motivasyonu sağlayan şey içlerindeki umut, onları bu mücadelelere sürükleyen ise içinde bulundukları yoksulluktur. Çok sayıda eseri uluslararası alanda tanınan Yaşar Kemal'in Çukurova bölgesinde yaşanan olaylara kendisinin de tanıklık ettiğini, birçok eserinde fakirlik ve umut temasını işlediği gibi Beyaz Pantolon eserinde de bu iki temaya yer verdiğini ve bununla birlikte toplum tarafından dışlanmış, hakkı yenilmiş karakterlerin yanında durduğunu da görmekteyiz (Yavuz 2021, 440). Eserde hakkı yenilen Mustafa'ya ustasının sahip çıktığı, hayalini gerçekleştirmesinde ona yardım ettiği görülmüştür. Mustafa yaşadığı coğrafyada yoksulluk içinde geçen hayatı nedeniyle her ne kadar zayıf ve çelimsiz olsa da tek hayali beyaz pantolon ve ayakkabı için üç gün tuğla ocağında mücadele etmiştir (Nakiboğlu & Kılıç 2023, 150). Mustafa için beyaz bir pantolonun arzu nesnesi haline dönüşmesinde ergenliğinin ve *"Bak güzel anam, hani Tevfik Bey'in oğlu Sami... hani o beyaz pantolon giyer."* biçiminde yazarın belirttiği gibi Tevfik Bey'in oğluna özenmesidir. Fakat Mustafa bir bey oğlu değildir ve Tevfik Bey'in oğlunun pantolona erişmesiyle, Mustafa'nın erişmesinin o günün şartlarında aynı olamayacağı aradaki sınıfsal farklılık çerçevesinden bakıldığında çok açıktır. Mustafa'nın beyaz pantolon alma arzusunun, Cumali'nin tembelliğiyle, merhametsizliğiyle ve Hasan Bey'in vaad ettiği ücretin yalnız üçte birini vermesiyle Mustafa'yı ruhsal çöküntüye sokmasının ardından ustasının ona el

uzatması onu bu ruh halinden çıkarmıştır (Yamaç & Sarıkaya 2023, 132). Mustafa'nın ruhsal çöküntüye girmesi Akaki Akakiyeviç'in paltosu çalındıktan sonra büyük bir trajedi yaşamasıyla sonucu bakımından aynı ağırlıkta olmasa da duygu bakımından paralellik göstermektedir. Rus edebiyatının en mistik yazarlarından biri sayılan Gogol daha sonraları popüler olacak hiçbir yeteneği olmayan, sessiz, ürkek, görünmez "küçük insan" imgesini bu öyküde anlatırken paltosunun çalınmasıyla gerçek bir trajedi yaşayan ve umutsuzluğa sürüklenen Akaki Akakiyeviç'i betimlemiştir (Akramova *et al.* 2022, 55). Ünlü yazarın daha önce Rus edebiyatında hiç sözü geçmeyen ve kendisinin edebiyata kazandırdığı "küçük insan" imgesinin Rus edebiyatındaki temsilcisi Akaki Akakiyeviç'in yaşadığı tüm zorluklar ve derin yoksulluk Palto eserinde anlatılmaktadır. Akaki Akakiyeviç Başmaçkin zayıf karakterli, kendisine saygı duymayan, dış dünyayla bağlantısı olmayan, kendisini koruyamayan, yalnızca kendini acındıran ve insanlardan uzaklaşan biri olarak betimlense de yeni palto hayali ortaya çıktıktan sonra parayı denkleştirebilmek için akşamları çay içmeyi bırakmış, ayakkabılarına tamir gerekmesin diye yolda daha dikkatli yürümeye başlamış, evde yalnızca sabahlıkla gezerek çamaşırlarını yıkamaya daha seyrek vermeye başlamıştı ve bu süreçte kendisini mutlu hissetmişti; daha genç, daha yakışıklı ve daha çekici görünmeye başlamıştı, aynı zamanda Akaki Akakiyeviç paltosunu giydiği anda bambaşka biri olmuş, dış dünyaya kendini kapatan hali ortadan kalkmış, kendini sever olmuştu (Umurzakova 2019, 185). Elbette Mustafa'nın içinde bulunduğu sınıfsal farklılıklar Palto eserinde de kendisini göstermiştir. Fakat Mustafa'nın arzu nesnesinin temeli özentiye dayanırken, Akaki Akakiyeviç'in ihtiyacı temellidir. Artık giyilemeyecek hale gelen paltosunun yerine yenisini diktirmek zorunda kalan ve insanüstü tasarruflar yapan Akaki Akakiyeviç ile arkadaşında görüp özendiği sütbeyaz pantolon hayali kuran bunun için üç gün üç gece tuğla ocağında çalışmayı göze alan çocuk Mustafa hayata bakış bağlamında birbirlerinden son derece farklıdır. Kahramanlar arzu nesnelerine bakış açılarında farklılıklar taşırsalar da, her ikisini de insanüstü çaba göstermeye zorlayan içinde bulundukları yoksulluk ve bu yoksulluğun içinde onlara dayanma gücü veren umuttur. Akaki Akakiyeviç, paltosunun çalınmasının ardından tipi altında ölümüne neden olacak kadar kendini kaybederek yürümesi karşısında Beyaz Pantolon eserinde Cumali'nin tuğla ocağında Mustafa'yı ilk gördüğü an onu kovması, daha sonrasında işi Mustafa'nın üzerine yıkmasına karşısında pes etmeyen Mustafa, yaşı Akaki Akakiyeviç'ten küçük olsa da bu anlamda daha güçlü bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat farklı bir çerçeveden bakıldığında Akaki Akakiyeviç'in aç susuz geçirdiği süre aylar, Mustafa'nın mücadelesi ateş başında uykusuz üç gündür. İkisi de almak istedikleri giysileri için insanüstü mücadele vermiş fakat Akaki Akakiyeviç'in paltosunu elde ettikten sonra kaybedişi Mustafa'nın beyaz pantolonu elde etme şansını yitirisi karşısında daha ağır bir durum olmuştur. Hasan Bey'in kendisine vaad ettiği paranın karşılığında hayaline kavuşacağı umudu Mustafa'yı ayakta tutmuş, zorlu koşullarda çalışmayı başarmasını sağlamıştır. Aynı umut, içinde bulunduğu yoksulluğa karşı Akaki Akakiyeviç'i de bin bir zorlukla da olsa paltosuna kavuşturmuştur. Eski paltosunun artık yamalanamayacağını, yeni bir palto diktirmesi gerektiğini duyunca büyük bir felaket karşındaymış gibi *Hayatında belki de ilk kez böyle haykırmıştı* biçiminde yazarın ifade ettiği paltosunu diktirme sürecinde Akaki Akakiyeviç oldukça pozitif bir ruh halindeydi (Odinokov 2011, 133). Akaki Akakiyeviç'i böyle olumlu duygular içine sokan şey yeni paltosunu giyeceği günün beklentisi ve umuduydu; fakat paltosu çalındıktan sonra hem kayıp duygusu hem de hakarete uğramaktan dolayı kırılan gururu onu ölüme sürükleyen bir etken olmuştur. Cumali yüzünden haksızlığa uğrayıp parasını alamayan ve hayaline kavuşamayan Mustafa'nın yardımına ise ustası yetişmiştir. Orta yaşlardaki Akaki Akakiyeviç sanki hayatının anlamını bir paltoyla yitirmiş gibi hayata veda etmiş, fakat genç Mustafa'nın mücadelesi ise geç olsa da karşılık bulmuştur. Eserde ve alıntılanan literatürde belirttiği gibi paltonun dikim sürecinde üzerinden ölü toprağı kalkan, artık mutlu, umutlu ve bambaşka bir insan olan Akaki Akakiyeviç tüm umutlarının nesnesini kaybettiğinde büyük bir felakete de uğramıştır. Akaki Akakiyeviç arzusunun ve umudunun nesnesi paltoyla geleceğini ve yaşam sevincini kaybederken, Mustafa hem gücünü, iradesini, hem de emeğin karşılıksız kalmadığını görmüş ve gençliğinin gücüyle yaşamaya devam etmiştir. Gogol'un, Puşkin'in *Maça Kızı*, *Yevgeni Onegin* ve Rus edebiyatında ilk Küçük insan imgelerinden birinin betimlendiği *Bakır Atlı* eserlerine edebi anıştırmada bulunduğu Palto eserinde Akaki Akakiyeviç'in doğumunu ve ölümünü önemsiz bir olay gibi fakat yeni paltosunu terzinin getirdiği günü onun hayatının en önemli günü olarak betimlediğini görmekteyiz (Vysotskaya, 2018, p.210). Türk edebiyatında Sabahattin Ali, Yaşar Kemal, Halide Edip Adıvar, Kemal Bilbaşar, Reşat Nuri Güntekin, Sait Faik Abasıyanık, Oktay Akbal ve Atilla İlhan gibi yazarlar yoksulluk temasını ele alırken Dünya

edebiyatından da Stendal, Balzac, Maksim Gorki, Dickens, Zola, Dostoyevski gibi yazarlar da yoksulluk temasını işlemişlerdir (Kalkay 2018, 40). Dünya edebiyatından Viktor Hugo'nun Sefiller, Charles Dickens – İki Şehrin Hikâyesi, Khaled Hosseini – Uçurtma Avcısı, Aleksandr Soljenitsin – İvan Denisoviç'in Bir Günü, Paulo Coelho – Simyacı adlı eserinin yanı sıra Türk edebiyatında Yaşar Kemal - İnce Memed, Orhan Kemal - Bereketli Topraklar Üzerinde, Sait Faik Abasıyanık - Birtakım İnsanlar, Adalet Ağaoğlu - Bir Düşün Gecesi adlı eserlerde de umut teması işlenmiştir.

Her iki eserde sonları farklı olsa da yoksulluk içinde umutla elde edilmeye çalışılan bir palto ve bir beyaz pantolona sahip olma arzusu üzerinden kahramanların verdiği mücadele açık ve etkileyici bir biçimde görülmektedir.

6. Sonuç

Her iki eser farklı yazarlar tarafından kaleme alınmış olup, farklı coğrafyalarda geçiyor olsa da evrensel bir duygu olan umut ve yine evrensel bir durum olan yoksulluğu içermektedir. Yoksulluk içindeki kahramanlarımız Akaki Akakiyeviç Başmaçkin ve Mustafa hayallerini kurdukları palto ve beyaz pantolon için yorucu ve yıpratıcı mücadeleler vermiştir. Bunun sonucunda;

1. Mustafa Çukurova bölgesinde annesiyle birlikte yaşayan, ayakkabı dükkanında çıraklık yapan bir çocuktur, Akaki Akakiyeviç ise Petersburg'da yalnız yaşayan bir memurdur.
2. Akaki Akakiyeviç kimsesiz bir adam iken, Mustafa'nın bir kendisini seven bir annesi vardır.
3. Akaki Akakiyeviç iş arkadaşları tarafından alay edilen, küçük görülüp dışlanan bir figür, Mustafa ise yanında çalıştığı ustası tarafından sahip çıkılan bir karakterdir.
4. Her iki kahramanın da elde etme arzusu duydukları bir giysi vardır.
5. Mustafa ergenlik duyguları içinde arkadaşında görüp özendiği beyaz pantolona sahip olma umudu yaşarken, Akaki Akakiyeviç ise artık yamalanamayacak dereceye gelen paltosu kendisini Petersburg kışında çok üşüttüğü için ihtiyaç nedeniyle palto diktirmek zorunda kalmıştır.
6. Mustafa tuğla ocağında zorlu bir çalışma sonucu, Akaki Akakiyeviç ise tasarruf ve biriktirme yoluyla amaçlarına ulaşmayı hedeflemektedir.
7. Her iki kahraman da yoksulluğun pençesinde fakat istediklerini elde etme umuduyla insanüstü çaba içindedir.
8. Hikâyenin sonunda Mustafa başlangıçta kaybetmiş gibi görünse de kazanmış, Akaki Akakiyeviç ise kazanmış gibi görünse de kaybetmiştir.
9. Her iki kahraman da istedikleri uğruna tek başına mücadele vermektedir. Fakat Mustafa'nın hakkı yendikten sonra ustasının yardımı hayaline kavuşmuş fakat Akaki Akakiyeviç'in güçlükle diktirdiği paltosunun çalınmasından sonra yardım için gittiği yüksek memur ona hiçbir yardımda bulunmamış aksine onu kovmuştur.
10. Mustafa istediğine kavuşup yaşamaya devam etmiş, Akaki Akakiyeviç ise istediğine kavuşmuş fakat onu kaybettikten sonra yaşamını da yitirmiştir.
11. Beyaz pantolon eserinde Çukurova'nın kendine has sıcak iklimine karşın Palto eserinde Rusya'nın soğuk iklimi betimlenmiştir.
12. Beyaz Pantolon mutlu sonla biterken, Palto trajik bir sonla bitmiştir.

Rus ve Türk edebiyatının önemli isimlerden Gogol ve Yaşar Kemal her ne kadar farklı coğrafyanın, kültürün bir parçası olsalar da insani duygu ve durumlardan olan umut ve yoksulluk temasını derinlemesine işlemiş, eserlerinde yukarıda belirtildiği gibi benzer noktalar olsa da farklı unsurlarla birbirinden ayrılmıştır. İki önemli yazarın eserinde incelenen yoksulluk ve umut teması yüzyıllar boyunca insanlık için temel kavramlardan biri olmuş, çok sayıda eserde işlenmiş ve işlenmeye devam edecektir.

BİBLİYOGRAFYA

- Akramova N., Solieva Ch. T. & Omonova M. 2022. “[No title].” *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10/6.
- Berkman K. & Kumaş H. 2021. “Yoksul Bireylerin Bakış Açısı ile Sosyal Dışlanma: Denizli İli Sevindik Mahallesi Örneği.” *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 21/50, 44–88.
- Çankaya Z. C. & Canbulat N. 2017. “Orta Çocukluk Döneminde Umut ve Ebeveynlere Güvenli Bağlanma.” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 44, 1–20. DOI: 10.21764/maeuefd.317054
- Coelho P. 2019. *Simyacı*. Çev. Ö. Çalışkan. İstanbul. (İlk basım 1988).
- Dostoyevski F. M. 2023. *İnsancıklar*. Çev. E. Altay. İstanbul.
- Emmons R. A. 1986. “Personal Strivings: An Approach to Personality and Subjective Well-Being.” *Journal of Personality and Social Psychology* 51/5, 1058–1068.
- García Márquez G. 2019. *Albaya Mektup Yok*. Çev. H. Saraç. İstanbul.
- Gogol N. V. 2017. *Palto*. Çev. A. Takanay. İstanbul.
- Gravlee G. S. 2000. “Aristotle on Hope.” *Journal of the History of Philosophy* 38/4, 461–477.
- Horton T. V. & Wallander J. L. 2001. “Hope and Social Support as Resilience Factors against Psychological Distress of Mothers Who Care for Children with Chronic Physical Conditions.” *Rehabilitation Psychology* 46/4, 382–399.
- Hugo V. 2012. *Sefiller*. Çev. N. Özyıldırım. İstanbul. (İlk basım 1862).
- Kalkay D. 2018. *Türk Romanında Yoksulluk Teması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kemal Y. 1952. “Beyaz Pantolon.” *Sarı Sıcak*. İstanbul, 1–10.
- Keskin İ. & Çelikel Y. A. 2023. “Georg Simmel’in Sosyolojik Perspektifinde Toplumsal Tip Olarak ‘Yoksul’.” *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 16/45.
- Lazarus R. S. 1993. “From Psychological Stress to the Emotions: A History of Changing Outlooks.” *Annual Review of Psychology* 44, 1–21.
- Nakiboğlu M. & Kılıç B. J. 2023. “Yaşar Kemal’in *Sarı Sıcak* ve *Beyaz Pantolon* Hikâyelerinin Karşılaştırılması.” *Journal of Current Debates in Social Sciences* 6/2, 147–157.
- Odinokov V. G. 2011. “‘Peterburgskiy tekst’ v povesti N. V. Gogolya ‘Shinel’.” *Vestnik NSU. Seriya: Istoriya, Filologiya* 10/2.
- Orwell G. 2019. *Hayvan Çiftliği*. Çev. C. Üster. İstanbul. (İlk basım 1945).
- Popay J. et al. 2008. *Understanding and Tackling Social Exclusion: Final Report*. WHO Commission on Social Determinants of Health.
- Schopenhauer A. 2022. *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar*. Çev. İ. Akın. 15. bs. İstanbul. (İlk basım 1851).
- Şenses F. 2017. *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*. 8. bs. İstanbul.
- Simmel G. 2015. *Bireysellik ve Kültür*. Çev. T. Bora. İstanbul.
- Snyder C. R. 2002. “Hope Theory: Rainbows in the Mind.” *Psychological Inquiry* 13/4, 249–275.
- Steinbeck J. 2020. *Gazap Üzümleri*. Çev. A. Baltakıran. İstanbul. (İlk basım 1939).
- Süreya C. 2015. *Üvercinka*. Genişletilmiş bs. İstanbul. (İlk basım 1958).
- Umurzakova A. M. 2019. “Vechniy mir Akakiya Akakievicha Bashmachkina kak apofeoiz umaleniya chelovecheskogo dostoinstva v povesti N. V. Gogolya ‘Shinel’.” *Russkaya Literatura i Dialog Kul’tur v Epokhu Globalizatsii*, 183–189.
- Vysotskaya V. V. 2018. “Literaturnye reministsentsii v povesti Gogolya ‘Shinel’.” *Tvorcheskie Dialogi*, 208–211.
- Yamaç A. E. & Sarıkaya B. 2023. “Çocuk Edebiyatında Göstergebilimsel Bir Çözümleme Örneği Olarak Yaşar Kemal’in *Beyaz Pantolon* Adlı Öyküsü.” *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 12/2, 124–141.
- Yavuz M. 2021. “Yaşar Kemal’in Öykülerinde Değerler.” *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 25, 439–451.